

Håkan Blomqvist:

Undvik vulgärskepticism!

Med anledning av Sven Ove Hanssons kommentarer i Folkvett nr 1 1991 under rubriken "Budbärare från universum — medlemsmöte i Stockholm" anser jag det vara på sin plats med några påpekanden i den kontroversiella frågan rörande ufo-fenomenet.

I referatet sägs följande: "Sven Ove Hansson påpekade att många ufologer i själva verket är forskarbegävningar som arbetar mycket noggrant och målmedvetet... Kort sagt är det fråga om människor som skulle kunna bli mycket hängivna forskare på en icke-pseudovetenskaplig bana — om de bara spårat in rätt från början."

Eftersom jag själv arbetar aktivt med ufo-frågan som styrelsemedlem i Arkivet för ufo-forskning i Norrköping, tycker jag det är olyckligt om Sven Ove Hansson skulle begå misstaget att jämställa all ufo-forskning med pseudovetenskap. Det är ju inte ämnet i sig som är vetenskapligt eller ovetenskapligt. Vetenskap är en metod. Arkivet för ufo-forskning (AFU) har i stadgarna följande målsättning:

- förvalta och utveckla ett arkiv och bibliotek för litteratur etc om begreppet oidentifierade flygande föremål... anskaffa och vårda tryckalster... genom avtal med donatorer mottaga och förvara för forskning intressant och värdefullt material.

- stödja och främja forskning för att vinna ökad kunskap om oidentifierade flygande föremål... aktivt stödja och initiera dokumentation och bibliografisk forskning samt annan forskning med anknytning till begreppet oidentifierade flygande föremål.

- bedriva informationsverksamhet och stimulera en kritisk, vetenskaplig diskussion.

En förutsättningslös, vetenskaplig ufo-forskning är alltså målsättningen.

Ufo-fenomenet är oerhört komplext och kräver insatser från olika vetenskapliga discipliner: astronomi, meteorologi, militärteknologi, underrättelseväsende, flyghistoria, vittnespsykologi, religionspsykologi, sociologi, etnologi m m.

AFU försöker intressera forskare och skickliga undersökande journalister att ta sig an ufo-fenomenet bl a som en motvikt till de pseudovetenskapliga kulturer och sekter som ofta syns i massmedia.

Tre högskoleuppsatser har arbetats fram med material från AFU:

1. Heikki Virtanen. Ifologiska sällskapet i Stockholm 1957–1969. Institutionen för folklivsforskning, Stockholm 1980.

2. Lena Thulin, Birgitta Wallin, Britt Yngveson. Ufo och massmedia. Examensarbete vid Journalisthögskolan 1981.

3. Bertil A G Schalen. Tefatsfolket. Ufo som kulturföremål. Institutionen för tillämpad psykologi, Lunds universitet 1981.

I Folkvett 2/1989 recenserade Sven Ove Hansson "Domstensfallet. En svensk närkontakt 1958" av Anders Liljegren och DN-journalisten Clas Svahn — båda aktiva inom styrelsen för Arkivet för ufo-forskning. "Det första numret bådar gott", kommenterar Sven Ove Hansson.

AFU:s inställning till ufo-forskning kan sammanfattas med några citat från den amerikanske ufo-forskaren Jacques Vallées anförande inför FN:s speciella politiska kommitté den 27 november 1978. Mötet hölls med syfte att diskutera möjligheten av en koordinerad internationell ufo-forskning:

1. Tron på rymdbesökare är oberoende av ufo-fenomenets fysiska verklighet. I den sociala vetenskapens termer säger vi att något är 'verkligt' om tillräckligt många människor tror på det...

2. Tron på en nära förestående ufo-kontakt är en indikation på den allt vidare klyftan mellan allmänhet och vetenskap. Vi har fått börja betala priset för den negativa och fördomsfulla attityden

med vilken våra vetenskapliga institutioner behandlat ärliga vittnen till ufo-fenomenet. Bristen på seriös förutsättningslös forskning har fått dessa vittnen att tro att vetenskapen är inkapabel att hantera fenomenet. Denna attityd har förlett många människor att söka svaren utanför det rationella sökandet efter kunskap som är vetenskapens kännetecken.

3. Frånvaron av seriös forskning i ämnet och tron på en nära förestående ufo-kontakt underminerar tanken på att människan kan styra sin egen framtid... Det skapar passiv förväntan på besök av vänliga rymdvarelser som kan lösa de nuvarande mänskliga problemen.

Även här i Sverige har ett ökat antal ufo-kontaktkulturer börjat synas i massmedia. Vallée varnar för anti-intellektualismen, rasismen och demokratiföraktet som ofta kommer fram i dessa sekters filosofi. Flera ufo-kontaktkulturer kan ses som täckmantel för spridandet av totalitära ideologier.

Ufo-forskning är empirisk forskning. Det kräver fältstudier och noggrann dokumentation av varje enskilt fall. Det går inte att bestämma verkligheten från skrivbordet. En kritisk inställning till ämnet räcker inte. Man måste kunna något också — det vill säga ha sakkunskap i ämnet.

Denna sakkunskap saknas tyvärr hos de svenska astronomer som brukar uttala sig offentligt i ämnet. I sina kommentarer är de för det mesta låsta till kritik av den amerikanska populärmyten att ufo är utomjordiska besökare. Detta har inget med sakfrågan att göra.

Att låta en icke sakkunnig astronom kommentera ufo-fenomenet är lika ologiskt som att intervjua en ornitolog om hjärnfysiologi. Det ger snarast ett intryck av pseudovetenskap.

Det är viktigt att varna för naiv ufotro men lika viktigt är att vara kritisk mot rabiatskepticism som med humanism eller rationalism som svepskal avfärdar all seriös ufo-forskning och kalla det pseudovetenskap. Det vore tråkigt om

en seriöst arbetande förening som Vetenskap och folkbildning i denna fråga skulle hamna i vulgärskepticism.

För att understryka Arkivet för ufo-forsknings inställning avslutar jag med ännu ett citat från Jacques Vallée:

”Även om ufo-fenomenet är oerhört komplext och gäckar den vetenskapliga metoden så är jag inte beredd att överge det rationella sökandet efter kunskap för slutsatser baserade på tro, intuition eller budskap från medier eller kontaktpersoner.” □

Arkivet för ufo-forskning har adress Box 11027, 600 11 Norrköping. Telefon 011-13 86 99. Öppet efter överenskommelse — men ”endast för person som stödjer stiftelsen, materiellt eller ekonomiskt (ett visst minimibelopp varje år)”.

Kedjebrevens historia

Ingen har väl undgått de epidemier av kedjebrev som utbryter emellanåt. Hur det hela började verkar inte att vara fullt utrett, men de äldsta kända kedjebreven härstammar från tiden före den moderna postgången. Dessa brev lades ut i kyrkor, t ex bakom statyer, och kunde lyda så här:

”Sankta Rita, trösta mitt stackars hjärta och stilla mina plågor. Jag kommer förvisso att hylla ditt namn.

Sankta Rita, bed för mig.

Sankta Rita, hjälp mig.

Sankta Rita, hör mina böner.

Den person som finner detta brev bör kopiera det 25 gånger och placera det varje dag i en kyrka, och den 26:e dagen kommer hon att vederfaras en omöjlig och oväntad nåd.

Lovad vare Jesus Kristus, hyllad vare Sankta Rita.”

Mot slutet av 1800-talet verkar det som om postmyndigheterna övertog kyrkornas roll som distributionsmedel för kedjebrev. Brevens hade fortfarande ett religiöst-magiskt innehåll. Två typiska element i breven var utfästelser om den lycka som skulle komma dem till del som förde breven vidare och hotelser om vad som skulle drabba dem som bröt kedjan:

”Fru Bellanger kopierade brevet 13 gånger och vann 8 miljoner.

Fru Vallée förstörde det och förlorade sin son.

Fru Battel sparade det i 13 dagar och blev dödad.

Tretton amerikaner kopierade det 13 gånger och blev förmögna.”

Under första världskriget fick kedjebrevens mycket stor spridning. Enstaka kedjebrev utan anknytning till traditionell religion började också framkomma. Huvudbudskapet i dessa sekulärt-magiska kedjebrev var dock detsamma som i de religiösa: lycka åt dem som för brevet vidare, olycka åt dem som bryter kedjan.

Att kedjebrev fortfarande är vanligt förekommande kan nog ses som ett tecken på att ödesmagiska uppfattningar fortfarande är mer utbredda än vad man kanske skulle tro.

SOH

Källa: Serge Bonnet och Antoine Delestre, ”Les chaînes magiques”, *Revue des sciences sociales de la France de l'est*, n° 13-13bis, 1984, ss 383-402.

